

Posudek magisterské diplomové práce
Linda Kohútová:
Mládež a životní prostředí
rozdíly v postojích učňovské a gymnazijní mládeže
k nakládání s odpady
Fakulta humanitních studií University Karlovy v Praze
katedra sociální a kulturní ekologie, 2008

Úvod

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (dále i „EVVO“) patří nepochybně ke klíčovým nástrojům strategie trvale udržitelného rozvoje i k předpokladům veřejné politiky a je na katedře sociální a kulturní ekologie, ale i na bakalářském stupni Fakulty humanitních studií UK v Praze poměrně populárním tématem. Linda Kohútová zvolila přístup, který se nespokojil s pouhým literárním rozbohem oficiálních dokumentů nebo statistik, ale na druhé straně není podložen ani standardním sociologickým výzkumem. Vsadila se vším rizikem na vlastní zkušenost a docílila nevyrovnaného, ale nesporně osobitého výsledku.

1. Obsahová stránka

Práce je v souladu s tématem logicky, přehledně a přitom podrobně členěna. Po krátkém předslouvi a výstižném mottu následuje obsáhlejší úvod, v němž autorka vyzdvihuje úlohu EVVO a zdůvodňuje svou volbu. Další kapitola je věnována metodologii práce, pro první orientaci a pohodlí čtenáře jsou dále orientačně vymezeny základní pojmy.

Šest krátkých kapitol v rozsahu osmi stran je věnováno různým aspektům odpadového hospodářství a odpadů a přesvědčivému zdůvodnění, proč Kohútová prováděla své experimentální šetření právě na tomto výseku problematiky životního prostředí.

Vzdělávání obecně se věnuje oddíl 6, specificky environmentálnímu vzdělávání a jeho programům oddíly 7 a 8. Vlastní praktický experiment mezi gymnazisty a uční je dostatečně podrobně popsán v oddílu 9, přičemž je vyhodnocení je zdařile v různých rovinách obecnosti provedeno v kapitolách Vyhodnocení dotazníku, Výsledky experimentu a Závěry experimentu.

Práci ukončuje zobecňující úvaha v Závěru a dobře volené Přílohy, po nichž překvapivě následuje ještě jedno zakončení v podobě odstavců s titulem „Co říci na závěr?“.

2. Práce s literaturou

Literatura je netradičně, leč účelně a současně korektně rozdělena do oddílů „Použité v textu“, „Jako inspirace“, „Internetové stránky“, „Zákony“ a konečně „metodické pokyny a učební dokumenty“. Cizojazyčnou literaturu reprezentuje jediný titul, jímž je navíc zahraniční veřejnosti určený text českého ministerstva životního prostředí. Ani celkový počet titulů není příliš velký, výběr je však poměrně reprezentativní a současně velmi pestrý, ač by zejména kterýkoli teoretický směr bylo možné prohloubit (např. zmínka o kurikulární reformě by jistě mohla být opřena o práce Elišky Walterové atd. atd.). Je zřejmé, že nejen pro účely práce, ale i pro vlastní pedagogickou praxi volí autorka hlavně jednak sociologické práce zaměřené na studium hodnot, jednak praktické pedagogické příručky.

Nastudované znalosti nicméně Kohútová většinou přetavuje v jakousi vlastní osvojenou a převyprávěnou znalost, přetavenou v kotlíku vlastní praxe. Proto skutečně příliš často necituje a dokonce ani neparafrázuje konkrétní text, kdykoli to však udělá, jsou její parafráze, citace a odkazy (až na překlepy – omylem vypuštěné uvozovky: není např. jasné, kde začíná citát na straně 14) korektní a v souladu s pravidly odborného textu. Poznámkový aparát, citace, odkazy tedy odpovídají nárokům na diplomovou práci.

3. Formální stránka

Text má rozsah 94 „nanormovaných“ stran bez literatury a 12 stran plně funkčních příloh. Je vybaven veškerým potřebným formálním aparátem – pochopitelně závěr, diskuse hypotéz, anglické Summary, seznam užitých zkratk; jak bylo uvedeno, atypický vstup do práce i její závěrečné zhodnocující poselství jsou navíc, ale rozhodně ne na škodu. Typograficky je práce celkem přehledná.

Text je psán nekomplikovaným lineárním stylem, stručná, nepřetížená souvětí se zaměřují vždy na hlavní myšlenku. Práce se proto plyně čte, i když se autorka občas nevyhne stylistickým neobratnostem, jež jako by kopírovaly výzkumný objekt v podobě nedospělých dětí, jindy si autorka neodepře (přiznané) osobní zaujetí a výraz „nadvědeckého“ étosu. Mluvnicky i pravopisně je text až na občasné výjimky (např. interpunkce, překlepy, chyby v zájmenech [„...odůvodnění svých postojů tak jisti, neopírají jej...“, str. 84]) celkem čistý.

4. Celkové hodnocení

Těžiště práce jistě nespočívá v teoretických zjištěních. Kohútová např. správně rozlišuje vzdělávání, výchovu a osvětu, pro téma práce důležitou distinkci mezi environmentální a ekologickou výchovou, ale např. závěr o uzákonění ekologické výchovy je jednak právně nerelevantní, jednak diskutabilní (důležitá je ekologická nebo environmentální? nebo obě?; „Zpovínění“ předmětu ekologická výchova na všech typech škol a jeho zavedení do všech ročníků považují za důležitý krok v naší legislativě. [str. 46]).

Empirický výzkum je možné rovněž poněkud zpochybnit po metodologické stránce. Početnost vzorku ani konstrukce dotazníku a jeho vyhodnocení nejsou jistě plně standardní. Návratnost dotazníků a její zajištění, skutečnost, že jen jediný ze zpovídaných pedagogů má zkušenost s oběma typy mládeže atd. atd. jsou rovněž diskutabilní, některé závěry nepřesvědčivé.

Linda Kohútová je si však všech uvedených slabin prokazatelně vědoma, což lze v textu její diplomové práce dokumentovat. Nenazývá její empirickou složku výzkumem, ale důsledně „šetřením“ nebo „(praktickým) experimentem“. Nepřeceňuje své závěry – její ambicí je na základě poněkud atypického předvýzkumu formulovat a částečně operacionalizovat hypotézy pro možný budoucí výzkum.

U jejího vlastního experimentu je přitom nutné ocenit řadu aspektů. V první řadě a významně myšlenku mnohem důslednějšího zhodnocení posluchačské adresy a jejího promítnutí do výukových metod a následnou pečlivou vstupní úvahu, jež někdy vede k netradičním, ale vtipným řešením. Dobře odůvodněná je volba respondentů (ročník), podrobně zdůvodněné, byť ne vždy stejně přesvědčivé, jsou jednotlivé otázky a formy dotazníku a jejich záměry a vytěžení, kde se přihlíží k obsahu, formě i všem okolnostem výpovědi. Konfrontace šetření u studentů a pedagogů je přes nedostatečnou velikost vzorků metodologicky správná a plodná. V neposlední řadě oceňuji způsob, jak dokáže Kohútová čerpat ze své vlastní pedagogické empirie a konfrontovat ji s daty šetření, a to přesto, že při tak měkkých postupech je průkaznost zjištění nízká – někdy je vypovídací schopnost o to vyšší. Všechna zjištění jsou pak promítnuta do nepochybně prakticky použitelných námětů pro výuku, přehledně zpracovaných v závěrečných tabulkách a metodice.

Vzhledem k nepominutelným nedostatkům práce, ale na druhé straně i k nepochybnému informačnímu a praktikovatelnému přínosu, étosu práce i celkové úrovni zpracování **doporučuji práci k obhajobě** a navrhuji známku **dobře** s bodovým ohodnocením 8–9 bodů, s přihlédnutím k tomu, jak se autorka dokáže vyrovnat s připomínkami oponentů při obhajobě.

Praha 12. září 2008

PhDr. Ivan Rynda